

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Universitat
Direcció General de Planificació,
Ordenació i Centres

FILOSOFIA (Batxillerat)

Finalitat de l'assignatura

La matèria de filosofia es presenta com a continuació de la filosofia de quart de l'educació secundària obligatòria i els temes de què tracta es poden desenvolupar amb més profunditat en la història de la filosofia del segon curs del batxillerat.

Aquesta matèria té com a finalitat que els alumnes siguin capaços de treballar les habilitats de pensar i comprendre i que s'abstreguin racionalment del camp concret estudiat en cadascuna de les altres matèries per centrar-se en el que caracteritza específicament la filosofia: reflexionar, raonar i exposar crítiques i arguments, utilitzant la manera de fer preguntes radical i última que li és pròpia, sobre els problemes referits a la totalitat de la vivència humana, sense deixar de costat la capacitat que té aquesta disciplina de transformar i canviar tant l'individu com la societat.

La filosofia és una manera especial de demanar i de saber, d'entendre la realitat que ens envolta i les circumstàncies en què vivim i d'enfrontar-s'hi, les quals, en bona part, ens fan ser com som i comprendre el que som.

Per això, la matèria de filosofia té com a objectiu principal que els alumnes es compreguin a si mateixos i compreguin el seu món. Per aconseguir-ho, els dota d'eines cognitives, tant teòriques com pràctiques. La part teòrica de l'assignatura serveix perquè els alumnes coneguin els grans interrogants, els conceptes especialitzats i les teories que intenten donar resposta a les grans qüestions. La part pràctica permet adquirir habilitats com saber pensar, raonar i argumentar amb fonament i coherència i de forma autònoma, i eines com l'actitud crítica i reflexiva, que ensenya als alumnes a no admetre idees que no han estat rigorosament analitzades i evidenciades, l'habilitat discursiva per dialogar i convèncer evitant el pensament únic i dogmàtic, la capacitat de destriar el que és evident del que és arbitrari, el que és substancial del que és accidental, la gestió creativa de les seves capacitats estètiques o el raonament moral i polític autònom, coherent i fonamentat.

Estructura del currículum

El temari de l'assignatura s'organitza en sis blocs.

El primer és un bloc de continguts comuns, com el comentari de textos filosòfics o les regles bàsiques de l'argumentació.

El segon introdueix l'estudiant en la reflexió sobre el mateix concepte de *filosofia* explicant-ne aspectes essencials, com l'origen històric, les característiques, les principals branques o la vigència que té.

En el tercer bloc es tracta el tema del coneixement, se n'analitzen els problemes més rellevants i se'n resumeixen les teories més destacades.

En el quart, el tema tractat és el de la realitat i s'hi expliquen algunes de les principals respostes filosòfiques als grans interrogants metafísics de la humanitat.

El cinquè, en canvi, està enfocat al tema de l'ésser humà i repassa algunes de les concepcions antropològiques més influents de la història de la filosofia.

Finalment, en el sisè bloc es fa referència a la dimensió pràctica de la racionalitat i s'hi repassen algunes qüestions fonamentals de camps com l'ètica, la política o l'estètica.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Agafant com a referència els principis de la pedagogia constructivista, proposam a continuació una sèrie d'orientacions metodològiques i didàctiques que poden servir com a base per intentar assolir un aprenentatge realment significatiu.

En primer lloc, segons el marc de referència esmentat, és essencial partir dels coneixements previs dels alumnes i de les seves pròpies experiències. D'aquesta manera, podran relacionar els continguts nous amb allò que ja saben i s'incrementarà, així, l'assimilació de les noves idees.

És fonamental treballar la recerca, la selecció, l'anàlisi i l'avaluació de la informació, la feina en equip, etc. A l'hora de dur a terme l'aprenentatge, s'ha de tenir en compte el grau de maduresa i autonomia dels alumnes, que els permetrà tractar problemes més complexos i intentar trobar les respostes per si mateixos. Es poden abordar els diversos temes partint d'un qüestionari inicial que permeti que els alumnes, després d'haver recollit i estructurat la informació, puguin arribar a conclusions que responguin a aquestes qüestions inicials. És molt aconsellable fer una autoavaluació o una coavaluació. Si es treballa en grups petits, els alumnes es conscienciaran molt més dels seus propis errors i avançaran molt millor en el seu procés d'aprenentatge. El professor, finalment, pot resoldre dubtes, explicar i completar conceptes que no hagin quedat clars, etc.

En segon lloc, és important també emprar una metodologia activa en què es fomenti la participació de l'alumne a través de l'experimentació. Aquesta estratègia promou el desenvolupament d'habilitats com el pensament crític, la creativitat i la comunicació efectiva en cadascuna de les fases del procés.

La utilització de recursos informàtics i audiovisuals pot ser interessant, ja que permet acostar els temes filosòfics als alumnes i fer-los més comprensibles, amb la qual cosa s'afavoreix l'aprenentatge. L'existència d'una gran varietat de recursos en l'àmbit de les TIC (webs, webquestes, blogs, etc.) facilita molt aquesta metodologia.

En tercer lloc, s'ha de procurar que les activitats plantejades siguin tan reals, coherents i funcionals com sigui possible. En aquest sentit, cal aprofitar tots els recursos que es tinguin a l'abast per oferir als alumnes tasques que els resultin estimulants, a fi d'augmentar així la seva motivació i la implicació en el propi aprenentatge.

La pràctica cooperativa d'activitats és fonamental perquè els alumnes millorin les seves destreses i perquè aquesta pràctica serveixi per motivar i refermar la part teòrica.

Finalment, és necessari tenir en compte aspectes tan determinants com l'etapa evolutiva dels alumnes o la diversitat present a l'aula, i adaptar-nos en cada cas a les característiques i les necessitats de cadascú.

Recursos didàctics

Com hem dit abans, és convenient utilitzar tots els recursos que tinguem a la nostra disposició a fi de despertar l'interès dels alumnes per aprendre i aconseguir, així, que s'impliquin de forma activa en les dinàmiques plantejades. Des d'aquest punt de vista, volem reiterar la utilitat de les metodologies actives, que fan que l'aprenent sigui protagonista i constructor del seu propi procés en comptes d'un simple espectador i receptor de continguts. Les TIC, sempre que tinguin en compte el criteri anterior, solen ser eines molt útils per aconseguir captar l'atenció dels joves.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

Segons les activitats que duguem a terme, necessitarem diferents tipus d'agrupaments: individuals, en parelles, en grup gran o petit, debats, etc., per la qual cosa la distribució de l'espai ha de ser flexible i ha de permetre diferents tipus d'intercanvis.

Tractament disciplinari

La filosofia permet fer feina interdisciplinàriament, ja que, per la diversitat de temes de què tracta i l'actitud oberta que presenta, està relacionada amb gairebé totes les branques del saber i hi interactua de forma crítica.

Avaluació

El procés d'avaluació s'ha d'orientar cap a dues direccions: per una banda, ajudar a millorar l'aprenentatge dels alumnes i, per l'altra, valorar la pròpia pràctica docent.

L'avaluació inicial permet detectar el bagatge previ amb el qual els alumnes accedeixen a l'assignatura i identificar quins coneixements i quines idees errònies en tenen, quin grau d'interès els desperta, quines són les seves expectatives, etc.

D'altra banda, l'avaluació continuada durant tot el curs està encaminada a prendre consciència dels progressos en l'assoliment de les competències i la consecució dels objectius fixats. A més, permet descobrir i gestionar possibles obstacles que dificulten l'aprenentatge.

En aquest sentit, és important que els alumnes coneguin els elements bàsics de la seva avaluació (criteris, mecanismes, finalitat, etc.) i que entenguin la necessitat de saber-los emprar per poder autoavaluar-se i regular-se durant el curs.

El paper dels docents

El paper del docent és essencial: escolta, orienta i estimula; guia les recerques i les descobertes; fomenta el diàleg, la creativitat i l'adquisició de l'esperit crític; dóna suport, i ofereix models i reptes. Ha de fonamentar la seva acció tenint en compte les característiques personals i del grup.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria de filosofia contribueix al desenvolupament de les competències clau següents:

Comunicació lingüística

– Pensant amb ordre i criteri i exposant les opinions pròpies amb raons, respectant les dels altres i valorant-les per enriquir la pròpia visió de la realitat.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

– Coneixent les regles matemàtiques de presa de decisions democràtiques, així com els conceptes matemàtics en què es basen les diferents definicions tradicionals de *justícia*.

– Identificant problemes filosòfics plantejats per la ciència actual sobre l'ésser humà i la seva condició biològica i cultural i abordant-los de manera crítica.

– Relacionant les dimensions física i biològica, social i cultural dels éssers humans i emprant aquests coneixements de forma intel·ligent quan sigui necessari.

Competència digital

– Sabent cercar i usar eines informàtiques per exposar activitats i/o el propi pensament.

Aprendre a aprendre

– Adquirint estratègies que serveixin a l'individu per desenvolupar el propi pensament i l'autonomia i la iniciativa personals.

Competències socials i cíviques

- Identificant problemes filosòfics i abordant-los críticament mitjançant la definició i l'ús rigorós de conceptes, l'anàlisi d'idees, el diàleg i l'argumentació.
- Reconeixent i valorant les relacions entre política i ciutadania.
- Aconseguint l'habilitat de practicar els valors democràtics.

Consciència i expressions culturals

- Distingint les característiques que defineixen la ciència enfront del saber artístic.

Objectius específics

1. Reconèixer el caràcter propi de la filosofia i distingir-la d'altres tipus de sabers, com la ciència, la religió, l'art, etc.
2. Identificar i apreciar el sentit dels problemes filosòfics.
3. Usar i identificar correctament la terminologia bàsica de les diferents disciplines filosòfiques.
4. Comentar textos filosòfics analitzant-ne l'estructura, interpretant-ne el significat i fent-ne una reflexió crítica.
5. Desenvolupar estratègies per accedir a la informació de forma rigorosa, seleccionar-la adequadament i utilitzar-la correctament en l'elaboració de treballs de recerca o presentacions.
6. Valorar el diàleg i el debat com a mitjans per aproximar-se a la veritat i com a exercici actiu del respecte, la tolerància i la comprensió.
7. Adoptar una actitud crítica davant opinions contraposades.
8. Adquirir habilitats de comunicació i argumentació coherent de les pròpies opinions, tant de forma oral com escrita.
9. Desenvolupar actituds de solidaritat i participació en la vida comunitària i una consciència cívica, crítica i autònoma, inspirada en els drets humans i compromesa amb la construcció d'una societat democràtica, justa i equitativa i amb la defensa de la natura.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable

BLOC 1. CONTINGUTS COMUNS
Continguts
Comentari de textos filosòfics i textos pertanyents a altres branques del saber

relacionats amb les temàtiques filosòfiques.

Composició escrita d'arguments de reflexió filosòfica i de discursos orals, emprant les regles bàsiques de la retòrica i l'argumentació.

Ús dels procediments i de les tecnologies de la informació i la comunicació de la feina intel·lectual adequats a la filosofia.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Llegir comprensivament i analitzar, de forma crítica, textos significatius breus pertanyents a pensadors destacats.

1.1. Analitza de forma crítica textos pertanyents a pensadors destacats, identifica les problemàtiques i les solucions exposades, hi distingeix les tesis principals i l'ordre de l'argumentació i relaciona els problemes que s'hi plantejen amb el que s'ha estudiat a la unitat, amb el que han aportat altres filòsofs o corrents i/o amb sabers diferents de la filosofia.

2. Argumentar i raonar els propis punts de vista sobre temàtiques estudiades a la unitat de forma oral i escrita, amb claredat i coherència.

2.1. Argumenta i raona les seves opinions, de forma oral i escrita, amb claredat, coherència i demostrant un esforç creatiu i acadèmic en la valoració personal dels problemes filosòfics analitzats.

3. Seleccionar i sistematitzar informació obtinguda de diverses fonts.

3.1. Selecciona i sistematitza informació obtinguda tant de llibres especialitzats com d'Internet i emprant les possibilitats de les tecnologies de la informació i la comunicació per consolidar i ampliar la informació.

3.2. Elabora llistes de vocabulari de conceptes, en comprèn el significat, els aplica amb rigor i els organitza en esquemes o mapes conceptuals, taules cronològiques i altres procediments útils per comprendre la filosofia.

4. Analitzar plantejaments filosòfics, argumentar sobre aquests i elaborar, de forma cooperativa, esquemes, mapes conceptuals, taules cronològiques i altres procediments útils emprant mitjans i plataformes digitals.

4.1. Elabora amb rigor esquemes, mapes conceptuals, taules cronològiques, etc., i demostra que comprèn els eixos conceptuals estudiats.

BLOC 2. EL SABER FILOSÒFIC

Continguts

La filosofia: sentit, necessitat i història.

El saber racional. L'explicació preracional: mite i màgia. L'explicació racional: la raó i els sentits.

El saber filosòfic a través de la seva història.

Característiques de la filosofia.

Les disciplines teoricopràctiques del saber filosòfic.

Funcions i vigència de la filosofia.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer i comprendre l'especificitat i la importància del saber racional en general i del filosòfic en particular com a saber de comprensió i interpretació de la realitat i valorar que la filosofia és, a la vegada, un saber i una actitud que estimula la crítica, l'autonomia, la creativitat i la innovació.

1.1. Reconeix les preguntes i els problemes que han caracteritzat la filosofia des del seu origen i els compara amb el plantejament d'altres sabers, com el científic o el teològic.

1.2. Explica l'origen del saber filosòfic i el diferencia dels sabers preracionals, com el mite i la màgia.

2. Identificar la dimensió teòrica i pràctica de la filosofia i els seus objectius, característiques, disciplines, mètodes i funcions, i relacionar-los paral·lelament amb altres sabers de comprensió de la realitat.

2.1. Identifica, relaciona i distingeix el vessant pràctic i el teòric de l'activitat filosòfica i identifica les diferents disciplines que conformen la filosofia.

3. Contextualitzar històricament i culturalment les problemàtiques analitzades, expressar per escrit les aportacions més importants del pensament filosòfic des del seu origen, identificar els principals problemes plantejats i les solucions aportades i expressar les pròpies opinions respecte a aquestes qüestions.

3.1. Reconeix les principals problemàtiques filosòfiques característiques de cada etapa cultural europea.

3.2. Expressa per escrit les tesis fonamentals d'alguns dels corrents filosòfics més importants del pensament occidental.

4. Comprendre i usar amb precisió el vocabulari tècnic filosòfic fonamental i elaborar un glossari de termes de forma cooperativa mitjançant les possibilitats que ofereixen les tecnologies de la informació i la comunicació.

4.1. Comprèn i utilitza amb rigor conceptes filosòfics com raó, sentits, mite, logos, arkhé, necessitat, contingència, essència, substància, causa, existència, crítica, metafísica, lògica, gnoseologia, objectivitat, dogmatisme i criticisme, entre altres.

5. Analitzar de forma crítica fragments de textos significatius i breus sobre l'origen, la caracterització i la vigència de la filosofia, identificar les problemàtiques i les solucions exposades, distingir-hi les tesis principals i l'ordre de l'argumentació i relacionar els problemes que apareixen en els textos amb el que s'ha estudiat a la unitat i amb el plantejament d'altres intents de comprensió de la realitat, com el científic i el teològic, o altres tipus de filosofia, com l'oriental.

5.1. Llegeix i analitza, de forma crítica, fragments de textos breus i significatius sobre l'origen de l'explicació racional i sobre les funcions i les característiques del pensament filosòfic i identifica les problemàtiques filosòfiques plantejades.

BLOC 3. EL CONEIXEMENT

Continguts

El problema filosòfic del coneixement. La veritat.
La teoria del coneixement.
Graus i eines del coneixement: raó, enteniment, sensibilitat.
Racionalitat teòrica i pràctica.
L'abstracció.
Els problemes implicats en el coneixement: les possibilitats i els límits que té, els interessos, l'irracional.
La veritat com a propietat de les coses. La veritat com a propietat de l'enteniment: coherència i adequació.
Alguns models filosòfics d'explicació del coneixement i l'accés a la veritat.
Filosofia, ciència i tecnologia. La filosofia de la ciència.
Objectius i instruments de la ciència.
El mètode hipoteticodeductiu.
La visió aristotèlica de la feina científica.
La recerca científica en la modernitat. Matemàtiques i tècnica com a eines de coneixement i interpretació fonamentals.
La recerca contemporània i la reformulació dels conceptes clàssics.
Tècnica i tecnologia: saber i praxi.
Reflexions filosòfiques sobre el desenvolupament científic i tecnològic: el problema de la inducció.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer de forma clara i ordenada les problemàtiques implicades en el procés de coneixement humà analitzades des del camp filosòfic i els seus graus, eines i fonts, i exposar per escrit els models explicatius del coneixement més significatius.

1.1. Identifica i expressa, de forma clara i raonada, els elements i les problemàtiques que comporta el procés de coneixement de la realitat, com ara els graus, les possibilitats i els límits.

2. Explicar el problema de l'accés a la veritat, reflexionar-hi i identificar les problemàtiques i les postures filosòfiques que han sorgit al voltant de l'estudi d'aquest problema.

2.1. Coneix i explica diferents teories sobre el coneixement i la veritat, com l'idealisme, el realisme, el racionalisme, l'empirisme, el perspectivisme, el consens o l'escepticisme, i contrasta les semblances i les diferències entre els conceptes clau que empren.

2.2. Explica i contrasta diferents criteris i teories sobre la veritat tant des del punt de vista metafísic com gnoseològic emprant amb rigor termes com gnoseologia, raó, sentits, abstracció, objectivitat, certesa, dubte, evidència, escepticisme, autoritat, probabilitat, prejudici, coherència o adequació, consens, incertesa, interès i irracional, entre altres, i elabora un glossari de conceptes de forma col·laborativa usant

Internet.

3. Analitzar de forma crítica fragments de textos significatius sobre l'anàlisi filosòfica del coneixement humà i dels elements, possibilitats i límits que té, i valorar els esforços de la filosofia per aproximar-se a la veritat i allunyar-se del dogmatisme, l'arbitrarietat i els prejudicis.

3.1. Analitza fragments de textos breus de Descartes, Hume, Kant, Nietzsche, Ortega y Gasset, Habermas, Popper, Kuhn o Michel Serres, entre altres.

4. Conèixer i explicar la funció de la ciència, els models d'explicació, les seves característiques i els mètodes i la tipologia del saber científic, exposar les diferències i les coincidències de l'ideal i de la recerca científica amb el saber filosòfic, com la problemàtica de l'objectivitat o l'adequació teoria-realitat, i argumentar les pròpies opinions de forma raonada i coherent.

4.1. Explica els objectius, les funcions i els principals elements de la ciència emprant termes com fet, hipòtesi, llei, teoria i model.

4.2. Construeix una hipòtesis científica, n'identifica els elements i raona l'ordre lògic del procés de coneixement.

4.3. Utilitza amb rigor termes epistemològics com inducció, hipoteticodeductiu, mètode, verificació, predicció, realisme, causalitat, objectivitat, relativitat, caos i indeterminisme, entre altres.

5. Relacionar i identificar les implicacions de la tecnologia com a saber pràctic transformador de la natura o de la realitat humana i reflexionar, des de la filosofia de la tecnologia, sobre les relacions que manté amb la ciència i amb els éssers humans.

5.1. Extreu conclusions raonades sobre la inquietud humana per transformar i dominar la naturalesa per posar-la al servei de l'ésser humà, així com sobre les conseqüències d'aquesta actuació, i participa en debats sobre les implicacions de la tecnologia en la realitat social.

6. Analitzar de forma crítica fragments de textos filosòfics relacionats amb la reflexió filosòfica sobre la ciència, la tècnica i la filosofia, identificar-hi les problemàtiques i les solucions proposades, distingir-hi les tesis principals i l'ordre de l'argumentació, relacionar els problemes que s'hi plantegen amb el que s'ha estudiat a la unitat i raonar la resposta.

6.1. Analitza fragments de textos breus i significatius de pensadors com Aristòtil, Popper, Kuhn, B. Russell, A. F. Chalmers, o J. C. García Borrón, entre altres.

7. Entendre i valorar la relació entre la filosofia i la ciència.

7.1. Identifica problemes comuns al camp filosòfic i al científic, com els límits i les possibilitats del coneixement, la qüestió de l'objectivitat i la veritat, la racionalitat tecnològica, etc., i hi reflexiona de forma argumentada,

7.2. Cerca i selecciona, a Internet, informació procedent de fonts solvents sobre les

problemàtiques esmentades i duu a terme un projecte de grup sobre algun tema que aprofundeixi en la relació entre la filosofia i la ciència.

BLOC 4. LA REALITAT

Continguts

L'explicació metafísica de la realitat.

La metafísica com a explicació teòrica de la realitat.

La pregunta per l'ésser com a punt de partida de la filosofia. Plató *versus* Aristòtil.

La interrogació metafísica sobre la veritable realitat: el problema aparença-realitat.

La pregunta per l'origen i l'estructura del que és real.

La caracterització de la realitat: el canvi o la permanència, el substancialisme estàtic enfront de l'esdevenir.

Essencialisme i existencialisme.

La necessitat de categoritzar racionalment el real.

Les cosmovisions científiques sobre l'univers. La filosofia de la naturalesa.

L'admiració filosòfica per la naturalesa o filosofia de la naturalesa.

El paradigma qualitatiu organicista: l'univers aristotèlic.

L'univers màquina: la visió mecanicista en la modernitat. Supòsits epistemològics del model heliocèntric: La recerca de les lleis universals d'un univers infinit.

Determinisme, regularitat, conservació, economia i continuïtat.

La visió contemporània de l'univers.

El retrobament de la filosofia i la física en la teoria del caos.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer i valorar la metafísica, disciplina filosòfica que estudia la totalitat de la realitat, i distingir-la de les ciències que versen sobre aspectes particulars de la realitat.

1.1. Sap què és la metafísica, emprant l'abstracció per comprendre'n els continguts i l'activitat i raona sobre aquests.

2. Conèixer i explicar, des d'un enfocament metafísic, els principals problemes que planteja la realitat.

2.1. Descriu les principals interpretacions metafísiques i els problemes que suscita el coneixement metafísic de la realitat.

2.2. Comprèn i utilitza amb rigor conceptes metafísics com ésser, sistema metafísic, realitat, aparença, matèria i esperit, unitat, dualitat, multiplicitat, esdevenir, necessitat, contingència, transcendència, categoria i abstracció, materialisme, espiritualisme, existencialisme o essencialisme, entre altres.

2.3. Analitza críticament teories metafísiques divergents d'interpretació de la realitat.

2.4. Analitza i comprèn fragments de textos breus i significatius sobre les problemàtiques metafísiques que planteja la realitat de pensadors com Plató, Aristòtil, Tomàs d'Aquino,

Descartes, Marx i Nietzsche, entre altres, compara els diferents enfocaments, estableix semblances i diferències entre aquests i disserta de forma coherent sobre les diferents postures històriques.

3. Conèixer i comparar les explicacions donades des de les grans cosmovisions sobre l'univers.

3.1. *Explica i compara dues de les grans cosmovisions de l'univers: el paradigma organicista aristotèlic i el model mecanicista newtonià.*

3.2. *Describeix els caràcters essencials de la interpretació contemporània relativista i quàntica de la realitat i explica les implicacions filosòfiques que hi estan associades.*

3.3. *Utilitza amb rigor termes epistemològics i científics com cosmovisió, paradigma, univers, naturalesa, finalisme, organicisme, determinisme, ordre, causalitat, conservació, principi, mecanicisme, matèria, relativitat, quàntic, espai, temps, atzar, determinisme, indeterminisme, probabilitat i caos, entre altres.*

4. Elaborar taules i/o mapes conceptuals per comparar els diferents caràcters adjudicats històricament a l'univers, entès com a totalitat del real, contextualitzar històricament i culturalment cada cosmovisió i ampliar la informació mitjançant Internet i/o fonts bibliogràfiques.

4.1. *Elabora esquemes, taules i/o mapes conceptuals en què compara els diferents caràcters adjudicats històricament a l'univers, entès com a totalitat del real, contextualitza històricament i culturalment cada cosmovisió i amplia la informació mitjançant Internet i/o fonts bibliogràfiques.*

5. Llegir i analitzar de forma crítica textos filosòfics, epistemològics i científics sobre la comprensió i la interpretació de la realitat, tant des del punt de vista metafísic com físic, emprant amb precisió els termes tècnics estudiats, relacionant els problemes plantejats en els textos amb el que s'ha estudiat a les unitats i raonant la pròpia postura.

5.1. *Analitza textos filosòfics i científics, clàssics i contemporanis, que aborden les mateixes problemàtiques i comprova la vigència de les idees exposades.*

5.2. *Reflexiona, argumentant de forma raonada i creativa les pròpies idees, sobre les implicacions filosòfiques que afecten la visió de l'ésser humà en cada una de les cosmovisions filosofocientífiques estudiades.*

BLOC 5. L'ÉSSER HUMÀ DES DE LA FILOSOFIA

Continguts

Les implicacions filosòfiques de l'evolució. La construcció de la pròpia identitat. La dialèctica naturalesa-cultura en el procés d'antropogènesi.

Filosofia i biologia. La dialèctica naturalesa-cultura en el procés de construcció de la identitat humana.

La reflexió filosòfica sobre l'ésser humà i el sentit de l'existència.

La visió grega: l'heroi homèric, concepte socràtic, dualisme platònic, l'animal racional i polític aristotèlic, materialisme i individualisme hel·lenista.

El pensament medieval: creació a imatge divina, nova concepció del cos i l'ànima, de la mort, de la llibertat.

El Renaixement: antropocentrisme i humanisme.

La modernitat i el segle XIX: raó, emocions i llibertat.

L'ésser humà en la filosofia contemporània.

La reflexió filosòfica sobre el cos. Algunes claus sobre el sentit de l'existència humana.

La qüestió del sentit, l'essència i l'existència, el jo, la llibertat, la mort, la destinació, l'atzar, la història, la necessitat de transcendència.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer en què consisteix l'antropologia filosòfica.

1.1. *Utilitza amb rigor vocabulari específic de la temàtica, com evolució, dialèctica, procés, progrés, emergència, atzar, selecció natural, apte, reduccionisme, creacionisme, evolució cultural, vitalisme, determinisme genètic, naturalesa i cultura.*

2. Conèixer i explicar les implicacions filosòfiques de l'evolució i relacionar-les amb continguts metafísics i pensadors ja estudiats.

2.1. *Coneix i explica les consideracions filosòfiques implicades en la teoria de l'evolució, com la consideració dinàmica i dialèctica de la vida o l'indeterminisme, entre altres.*

2.2. *Analitza fragments breus i significatius d'E. Morin, K. Popper, R. Dawkins, J. Mosterín, A. Gehlen, M. Harris, M. Ponty, entre altres.*

3. Reflexionar de forma argumentada sobre la interacció dialèctica entre el component natural i el cultural que caracteritzen l'ésser humà i reconèixer que el que s'ha adquirit culturalment és una condició per a la innovació i la creativitat que caracteritzen l'espècie humana.

3.1. *Identifica i exposa en què consisteix el component natural innat de l'ésser humà i com es relaciona amb els elements culturals que sorgeixen en els processos d'antropogènesi i humanització a fi de donar lloc a la identitat pròpia de l'ésser humà.*

3.2. *Disserta sobre l'ésser humà com a resultat de la dialèctica evolutiva entre el que és genèticament innat i el que és culturalment adquirit, condició per a la innovació i la capacitat creativa que caracteritzen la nostra espècie.*

3.3. *Localitza informació a Internet sobre les recerques actuals relacionades amb l'evolució humana i reflecteix la informació seleccionada i sistematitzada de forma cooperativa.*

4. Valorar els coneixements adquirits en aquesta unitat i rebutjar els prejudicis antropocèntrics i per motius físics i actituds d'intolerància, injustícia i exclusió.

4.1. *Argumenta de forma coherent, fonamentant-se en les dades objectives apreses, sobre les implicacions d'adoptar prejudicis antropocentristes per jutjar els éssers humans i les cultures.*

5. Reflexionar sobre les concepcions filosòfiques sobre l'ésser humà que hi ha hagut al llarg de la història de la filosofia occidental, comparar les semblances i les diferències entre els successius plantejaments, analitzar críticament la influència del context sociocultural en la concepció filosòfica i valorar alguns plantejaments divergents que han obert camí cap a la consideració actual de la persona.

5.1. Contrasta i relaciona les principals concepcions filosòfiques sobre l'ésser humà que hi ha hagut al llarg de la història.

5.2. Analitza de forma crítica textos significatius i breus dels grans pensadors.

5.3. Utilitza amb rigor termes com dualisme i monisme antropològic, areté, ment, cos, esperit, creacionisme, antropocentrisme, teocentrisme, ànima, humanisme, persona, dignitat, sentit, estat de naturalesa, estat de civilització, existència, llibertat, emoció, passió, determinisme, alienació, nihilisme, existència, inconscient, mort, història o transcendència, entre altres.

6. Comparar la visió filosòfica occidental de l'ésser humà amb la visió filosòfica oriental —budisme, taoisme i hinduisme— i argumentar les pròpies opinions sobre les semblances i les diferències.

6.1. Coneix i explica les principals concepcions filosòfiques sobre l'ésser humà que hi ha hagut, històricament, en el context de la filosofia occidental.

7. Dissertar, de forma oral i escrita, sobre les temàtiques intrínsecament filosòfiques en l'àmbit del sentit de l'existència, com la qüestió del sentit, l'essència i l'existència, el jo, la llibertat, la mort, el destí, l'atzar, la història o la necessitat de transcendència, entre altres.

7.1. Disserta, de forma oral i escrita, sobre les grans qüestions metafísiques que donen sentit a l'existència humana.

8. Conèixer algunes teories filosòfiques occidentals sobre el cos humà, reflexionar-hi de forma cooperativa i argumentar els propis punts de vista.

8.1. Argumenta i raona, de forma oral i escrita, sobre els seus propis punts de vista sobre l'ésser humà des de la filosofia i sobre diferents temàtiques filosòfiques relacionades amb el sentit de l'existència humana.

8.2. Coneix les teories filosòfiques sobre la relació ment-cos: monisme, dualisme, emergentisme, etc., argumenta sobre aquestes teories i en compara les semblances i les diferències de forma cooperativa.

BLOC 6. LA RACIONALITAT PRÀCTICA

Continguts

L'ètica. Principals teories sobre la moral humana.

L'ètica com a reflexió sobre l'acció moral: caràcter, consciència i maduresa moral.

Relativisme i universalisme moral.

L'origen de l'ètica occidental: Sòcrates *versus* sofistes.

La recerca de la felicitat.
La bona voluntat: Kant.
La justícia com a virtut eticopolítica.
Els fonaments filosòfics de l'Estat.
Principals interrogants de la filosofia política.
La justícia segons Plató.
El convencionalisme en els sofistes.
El realisme polític: Maquiavel.
El contractualisme: Hobbes, Locke, Rousseau i Montesquieu.
La pau perpètua de Kant.
Els fonaments filosòfics del capitalisme al s. XIX: John Stuart Mill.
Alienació i ideologia segons Marx.
La disputa política entre Popper i l'Escola de Frankfurt.
La funció del pensament utòpic.
Legalitat i legitimitat.
L'estètica filosòfica i la capacitat simbòlica de l'ésser humà.
La realitat des de l'art, la literatura i la música.
La capacitat simbòlica: E. Cassirer.
La creativitat: H. Poincaré.
L'estètica filosòfica: funció i característiques.
L'art com a instrument de comprensió i expressió simbòlica de la realitat.
El sentiment, l'experiència i el judici estètic. La bellesa. Creació artística i societat.
Abstracció artística i pensament metafísic. L'art com a justificació o com a crítica de la realitat.
La filosofia i l'art. Filosofia i literatura. La filosofia i la música.
Retòrica, argumentació i lògica: la comunicació des de la filosofia.
La importància de la comunicació i la relació que manté amb el llenguatge, la veritat i la realitat.
La lògica proposicional.
La retòrica i la composició del discurs.
L'argumentació: regles i eines del diàleg i la demostració d'arguments.
Filosofia del llenguatge: el problema filosòfic dels conceptes universals i l'error argumentatiu de la generalització precipitada.
La filosofia i l'empresa com a projecte racional.
La manera metafísica de demanar per dissenyar un projecte, vital i d'empresa.
Els processos de qüestionament i la importància de la definició d'objectius.
El procés d'anàlisi racional del conjunt d'un sistema, dels elements que l'integren i de l'ordre racional que es deriva de l'estructura lògica d'un projecte, vital i

empresarial.

La importància del diàleg i de la defensa argumentativa de projectes, finalitats i mitjans.

El disseny d'un projecte, vital i laboral. El paper de l'estètica en el desenvolupament del pensament creatiu i innovador.

La importància de l'ètica per establir el sistema de valors en el treball. La raó crítica com a reguladora de l'acció humana.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar l'especificitat de la dimensió pràctica de la raó com a orientadora de l'acció humana.

1.1. Reconeix la funció de la racionalitat pràctica per dirigir l'acció humana, si bé reconeix els vincles ineludibles que té amb la raó teòrica i la intel·ligència emocional.

1.2. Explica l'origen de l'ètica occidental en el pensament grec i contrasta, de forma raonada, la concepció socràtica amb la dels sofistes.

2. Reconèixer l'objecte i la funció de l'ètica.

2.1. Explica de forma raonada l'objecte i la funció de l'ètica.

3. Conèixer i explicar les principals teories ètiques sobre la justícia i la felicitat i sobre el desenvolupament moral.

3.1. Expressa de forma crítica les argumentacions de les principals teories ètiques sobre la felicitat i la virtut, raona les seves pròpies idees i aporta exemples del compliment o no d'aquestes teories.

3.2. Expressa de forma crítica les argumentacions de les principals teories ètiques sobre la justícia, raona les seves pròpies idees i aporta exemples del compliment o no d'aquestes teories.

3.3. Analitza textos breus d'alguns dels filòsofs representants de les principals teories ètiques sobre el desenvolupament psicològic moral de l'individu.

3.4. Utilitza amb rigor termes com ètica, moral, acció moral, autonomia, responsabilitat, convenció moral, maduresa moral, virtut moral, subjectivisme, relativisme i universalisme moral, utilitarisme, deure moral, ètica de màxims, ètica de mínims, consens, justícia, eudemonisme, hedonisme, emotivisme i utilitarisme.

4. Explicar la funció, les característiques i els principals interrogants de la filosofia política, com l'origen i la legitimitat de l'Estat, les relacions individu-Estat o la naturalesa de les lleis.

4.1. Identifica la funció, les característiques i els principals interrogants de la filosofia política.

4.2. Utilitza amb rigor conceptes clau de la filosofia política com democràcia, Estat, justícia, dret, drets naturals, estat democràtic i de dret, legalitat, legitimitat, convenció, contractualisme, alienació, ideologia i utopia, entre altres.

5. Conèixer les principals teories i conceptes filosòfics en què s'ha basat la construcció de la idea d'Estat i les funcions d'aquest i valorar el paper de la filosofia

com a reflexió crítica.

5.1. *Explica de forma coherent els plantejaments filosòfics de Plató, els sofistes, Maquiavel, Locke, Montesquieu, Rousseau, Hobbes, Kant, John Stuart Mill, Popper o Habermas, entre altres.*

5.2. *Analitza la relació individu-Estat i hi reflexiona sobre la base del pensament dels sofistes, de Marx i de l'Escola de Frankfurt.*

5.3. *Analitza de forma crítica textos significatius i breus d'alguns dels autors estudiats en què s'argumenta sobre el concepte d'Estat i els elements i les característiques d'aquest.*

5.4. *Valora i utilitza la capacitat argumentativa, de forma oral i escrita, com a eina contra l'arbitrarietat, l'autoritarisme i la violència.*

6. *Dissertar de forma oral i escrita sobre la utilitat del pensament utòpic i analitzar-ne i valorar-ne la funció per proposar possibilitats alternatives, projectar idees innovadores i avaluar el que ja s'ha experimentat.*

6.1. *Reflexiona per escrit sobre les possibilitats del pensament utòpic, argumentant les pròpies idees.*

7. *Distingir els conceptes de legalitat i legitimitat.*

7.1. *Describeix i compara els conceptes de legalitat i legitimitat.*

8. *Reconèixer la capacitat simbòlica com a element distintiu de l'espècie humana.*

8.1. *Explica les tesis fonamentals d'E. Cassirer sobre la capacitat simbòlica humana i les de H. Poincaré sobre el procés creatiu.*

9. *Conèixer el camp de l'estètica i reflexionar sobre les aportacions filosòfiques de tres de les construccions simbòliques culturals fonamentals.*

9.1. *Comprèn i utilitza conceptes com estètica, creativitat, creació, símbol, signe, art, experiència estètica, mimesi, bellesa, gust, subjectivitat, judici estètic i avantguarda.*

9.2. *Contrasta i relaciona algunes construccions simbòliques fonamentals en el context de la cultura occidental i analitza, de forma cooperativa, textos literaris, audicions musicals i visualitzacions d'obres d'art per explicar els continguts de la unitat.*

10. *Relacionar la creació artística amb altres camps, com els de l'ètica, el coneixement i la tècnica.*

10.1. *Disserta sobre la relació entre la creació artística, la ciència i l'ètica i la possibilitat que tenen de transformar la realitat humana.*

11. *Analitzar textos en els quals es compregui el valor de l'art, la literatura i la música com a vehicles de transmissió del pensament filosòfic, utilitzant amb precisió el vocabulari específic propi de l'estètica filosòfica.*

11.1. *Coneix i descriu alguns dels elements fonamentals de la reflexió estètica sobre l'art a partir de textos significatius de filòsofs com Plató, Schelling, Hume, Kant, Nietzsche, Walter Benjamin, Gadamer, Marcuse o Adorno, entre altres, i aplica aquestes idees a l'estudi de diverses obres d'art.*

11.2. Entén el valor filosòfic de la literatura analitzant textos breus de pensadors i literats com Plató, sant Agustí, Calderón de la Barca, Pío Baroja, Machado, Voltaire, Goethe, Sartre, Unamuno, Borges o Camus, entre altres.

11.3. Coneix la visió filosòfica de la música a través de l'anàlisi de textos filosòfics breus sobre la visió pitagòrica, de Plató, Schopenhauer, Nietzsche o Adorno, entre altres, i mitjançant audicions significatives.

12. Reflexionar per escrit sobre alguns dels temes significatius estudiats, argumentant les pròpies posicions i ampliar, a través d'Internet, la informació apresada.

12.1. Disserta de forma clara i coherent sobre el valor de les arts per transmetre idees filosòfiques.

13. Entendre la importància de la comunicació per al desenvolupament de l'ésser humà i les societats.

13.1. Coneix i empra amb rigor conceptes com símbol, comunicació, llenguatge formal, lògica, judici lògic, raonament, demostració, discurs, eloqüència, orador, retòrica, exordio, inventio, dispositio, argumentació, elocutio, compositio, actio, fal·làcia, debat, negociació, persuasió i concepte universal, entre altres.

14. Conèixer en què consisteix la lògica proposicional i apreciar-ne el valor per mostrar el raonament correcte i l'expressió del pensament com a condició fonamental per a les relacions humanes.

14.1. Utilitza els elements i les regles del raonament de la lògica d'enunciats.

15. Conèixer les dimensions que formen part de la composició del discurs retòric i aplicar-les a la composició de discursos.

15.1. Comprèn i explica l'estructura i l'estil de la retòrica i de l'argumentació.

15.2. Coneix l'estructura i l'ordre del discurs i escriu breus discursos retòrics establint coherentment l'exposició i l'argumentació.

16. Conèixer i utilitzar les regles i les eines bàsiques del discurs basat en l'argumentació demostrativa.

16.1. Construeix un diàleg argumentatiu en el qual demostra les seves pròpies tesis mitjançant les regles i les eines de l'argumentació.

16.2. Distingeix un argument verídic d'una fal·làcia.

16.3. Analitza i comenta textos breus i significatius de Plató, Aristòtil, Ciceró, Quintilià i Tàcit, així com d'autors contemporanis, sobre l'art de la retòrica i l'argumentació.

17. Conèixer les possibilitats de la filosofia a l'hora de crear un projecte, en general i en l'àmbit empresarial en particular, i valorar-ne el paper potenciador de l'anàlisi, la reflexió i el diàleg.

17.1. Utilitza conceptes amb sentit filosòfic i els aplica al context empresarial: principis, saber, ordre lògic, finalitat, demostració, raonament, inducció, deducció, argumentació,

sentit, significat, creativitat, diàleg, objectiu/subjectiu, emocions, globalitat i valor, entre altres.

18. Comprendre la importància de la manera de demanar radical de la metafísica per impulsar una idea o un projecte, vital o empresarial, la qual facilita els processos de qüestionament i definició de les preguntes radicals i les respostes a aquestes preguntes.

18.1. Planteja correctament els interrogants filosòfics radicals en què s'ha de basar la creació d'un projecte, tant vital com laboral, com per exemple "Què som?", "Què faig?", "Per què?", "Per a què?", "Quin és el meu objectiu?", "Quin sentit o raó de ser té?", i sap defensar amb arguments les respostes.

19. Comprendre el valor de la teoria del coneixement, la raó crítica i la lògica per introduir racionalitat a l'origen i al desenvolupament d'un projecte.

19.1. Dissenya un projecte, vital o empresarial, sobre la base de la filosofia, valorant l'íntima relació entre els pensaments i les accions, entre la raó i les emocions, a través del diàleg, l'argumentació i el llenguatge filosòfic.

20. Valorar les tècniques del diàleg filosòfic, l'argumentació i la retòrica per organitzar la comunicació entre les parts, resoldre negociacions i conflictes, generar un diàleg basat en la capacitat d'argumentar correctament, i definir i comunicar correctament l'objectiu d'un projecte.

20.1. Coneix i utilitza les eines de l'argumentació i el diàleg per resoldre dilemes i conflictes dins un grup humà.

21. Valorar la capacitat de l'estètica filosòfica per afavorir el pensament creatiu i innovador que permet adaptar-se i anticipar-se als canvis, generar innovació i evitar l'estancament.

21.1. Valora la necessitat de fer possible les tasques innovadores, així com la funció i la importància de les persones emprenedores i innovadores per construir i fer que avanci una cultura i per transformar la realitat.

22. Comprendre i apreciar la funció axiològica de l'ètica per establir un sistema de valors que permeti millorar el clima laboral i entendre que els valors ètics són clau per aconseguir l'equilibri entre innovació, sostenibilitat i competitivitat.

22.1. Elabora un decàleg de valors ètics que han de regir el món laboral, de cara a la societat i a la naturalesa.

23. Conèixer i valorar la importància de la raó crítica per fer avançar un projecte personal i col·lectiu.

23.1. Comprèn i valora la importància de la raó crítica per fer avançar un projecte personal i col·lectiu.

24. Valorar la funció i la importància de les persones emprenedores i innovadores per construir i fer que avanci una cultura i per transformar la realitat.

24.1. Valora i disserta sobre la importància de la feina per desenvolupar-nos com a éssers humans, per fer avançar una cultura i per transformar la realitat.